

Kommunstyrelsens sammanträde

2017-02-15

Ärende	
6	Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd
Egna anteckningar	

Bos § 22

Dnr KS 0026/2017

Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd**Ärendebeskrivning**

Individ- och familjeomsorgen har inkommit med förslag till riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd daterade den 16 januari 2017.

Tillförordnad enhetschef Monica Tuvberger och samordnare Maria Lund-Hansen föredrar ärendet.

Bildnings- och sociala utskottets beslut

Bildnings- och sociala utskottet hänskjuter ärendet till kommunstyrelsen.

RIKTLINJER

FÖR HANDLÄGGNING AV FÖRSÖRJNINGSTÖD

Innehållsförteckning

1 Inledning	6-9
2 Lagstiftning	6
3 Sekretess	6
4 Barnperspektivet	7
5 Hot och våld i nära relation	7
6 Kommunens yttersta ansvar	7
7 Delegation	7
8 Uppdraget	8
9 Riktlinjernas syfte och tillämpning	8
10 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd	8
11 HANDLÄGGNINGSRUTINER	9-13
11.1 Dokumentation	9
11.2 Ansökan	9
11.3 Utbetalningssätt	10
11.4 Beslut och överklagan	10
11.5 Kontroller för att förebygga felaktiga utbetalningar	10
11.6 Hembesök	11
11.7 Akut bistånd	11
11.8 Bistånd enligt kap.4 § 2 SoL	12
11.9 Återkrav	12
12 FÖRSÖRJNINGSTÖD	14-19
12.1 Riksnormen	14
12.2 Förhöjd norm	15
12.3 Reducering av norm	15
12.4 Inkomstberäkning	15
12.5 Inkomster som reducerar försörjningsstödet	16
12.6 Inkomster som <u>inte</u> reducerar försörjningsstödet	17
12.7 Utmätning sk. kvittning	17
12.8 Uppskattade inkomster	17
12.9 Överskjutande inkomster från föregående månader	17
12.10 Retroaktivt bistånd	18
12.11 Beslut som löper över flera månader	18
12.12 Utlandsvistelse	18
13 TILLGÅNGAR	19
13.1 Fordon	19
13.2 Fastigheter/fritidshus	19
13.3 Bankmedel	19
13.4 Pensionssparande	19
13.5 Barns inkomster	19

14 UTGIFTER (andra delen av riksnormen)	20-21
14.1 Boendekostnad	20
14.2 Läkarvård och medicin	20
14.3 Hushållsel	20
14.4 Hemförsäkring	21
14.5 Arbetsresor	21
14.6 Avgift till fackförening	21
15 BOENDE	21-24
15.1 Boendekostnader	21
15.2 Bostadsrätt eller villa	22
15.3 Andrahandskontrakt	23
15.4 Inneboende	23
15.5 Ungdomar och eget boende	24
16 HUSHÅLLSTYPER	24-26
16.1 Sammanboende med hushållsgemenskap	24
16.2 Giftna men inte sammanboende	25
16.3 Delat boende	25
16.4 Ungdomar med egen inkomst som bor hemma	25
16.5 Gymnasiestuderande gift ungdom	25
16.6 Underårig som bildat familj	25
16.7 Hushåll med underårigt barn	26
16.8 Hushåll där barnet bor växelvis	26
17 BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT	26-31
17.1 Barnomsorgsavgift	26
17.2 Begravningskostnad	26
17.3 Bilinnehav	27
17.4 Flyttkostnader	28
17.5 Glasögon/linser	29
17.6 Hemutrustning	29
17.7 Spädbarnsutrustning	31
17.8 Tandvård	31
18 SKULDER OCH DEPOSITION	33-35
18.1 Hyresskuld	33
18.2 Elskuld	34
18.3 Deposition	34
18.4 Barnomsorgsskuld	34

18.5 Hemtjänstskuld	34
18.6 Förmedlingskonto	34
18.7 Socialt kontrakt	35
19 SÄRSKILDA GRUPPER	35-38
19.1 Arbetslösa	35
19.2 Arbetslösa ungdomar	36
19.3 Arbetslösa med arbetshinder	36
19.4 Personer med missbruksproblem	37
19.5 Utländska medborgare	37
19.6 EU-medborgare	37
19.7 Personer utan uppehållstillstånd	38
20 Studerande	38-39
20.1 Studerande under 21 som går i skola	38
20.2 Vuxenstuderande på grundskolenivå	38
20.3 Vuxenstuderande på gymnasienivå	39
20.4 Studerande på Folkhögskola	39
20.5 Universitetsstuderande	39
20.6 Bistånd till vuxenstuderande under studieuppehåll	39
20.7 Studielitteratur	39
<u>21 Sjukskrivna personer</u>	
21.1 Sjuka	40
<u>22 Övriga grupper</u>	<u>40-41</u>
22.1 Förtida uttag av pension samt personer 65 år eller äldre	40
22.2 Egna företagare	40
22.3 Inskrivna vid Kriminalvårdsanstalt	41
22.4 Fotboja	41
23 REVIDERING AV RIKTLINJER	41

ALLMÄNT OM EKONOMISKT BISTÅND

1. Inledning

Socialnämnden är ansvarig nämnd för bland annat ekonomiskt bistånd i enlighet med reglemente beslutat av kommunfullmäktige.

Ekonomiskt bistånd ska vara ett komplement till socialförsäkringarna och ge hjälp när generella stödformer är otillräckliga eller inte kan lämnas.

Biståndets uppgift är att träda in vid tillfälligt korta perioder av försörjningsproblem.

2. Lagstiftning

De lagar som främst reglerar verksamheten är Socialtjänstlagen (SoL), Förvaltningslagen (FL), Sekretesslagen (SekrL), och Kommunallagen (KL). Dessutom påverkas biståndsbesluten av regler i en rad andra lagar såsom Äktenskapsbalken (ÄktB), Sambolagen, Lag om registrerat partnerskap, Föräldrabalken (FB), Lag om mottagande av asylsökande (LMA), Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), Lagen om allmän försäkring (AFL) m.fl. Verksamheten regleras även genom kommunens övriga riktlinjer och styrdokument.

3. Sekretess

Då socialtjänsten bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet krävs att det finns sekretessregler för den som vänder sig till socialtjänsten. Detta för att obehöriga ej ska få insyn i hans/hennes privatliv. Integritetskänsliga handlingar ska förvaras på säkert sätt. Sekretess gäller även i förhållande till enskild nämndledamot som inte har rätt att ta del av annat material än det nämnden behöver för beslut i ärendet.

I följande fall är det dock tillåtet att bryta sekretessen.

* om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

* om en polismyndighet, Migrationsverket, Migrationsöverdomstolen eller regeringen begärt uppgifter om en utlännings personliga förhållanden.

* om utlämnandet är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska fullgöra sin verksamhet.

* vid samtycke från den enskilde, ska dokumenteras.

4. Barnperspektivet

Enligt socialtjänstlagens förarbeten bör barns situation uppmärksammas också när vuxna söker ekonomiskt bistånd. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas. Särskild vikt ska läggas vid i vilken mån det påverkar barnets möjligheter att ha ett aktivt liv utanför hem och skola, behov av kontakt med båda föräldrarna och en fungerande hemmiljö. Barnperspektivet ska således alltid beaktas i handläggningen av ekonomiska ärenden, det ska i vissa fall utredas och dokumenteras. Kan gälla utredningar kring vråkningshotade barnfamiljer och barnfamiljer som riskerar elavstängning

5. Hot och våld i nära relation

Arbetet med våldsutsatta personer regleras av socialtjänstlagen och socialstyrelsens Allmänna råd. Enligt lagen ska en enskild som blivit utsatt för psykisk, fysiskt och/eller sexuellt våld i nära relation erbjudas stöd och hjälp av socialtjänsten. Arbetet med våldsutsatta personer avser både kvinnor, män och barn. I det akuta skedet är skyddsbehovet det primära. Att då hänvisa till partners försörjningsskyldighet är olämpligt. I samband med våld bör man upprätta separata akter för paret. Tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes egna ekonomiska förutsättningar.

6. Kommunens yttersta ansvar

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Bosättningskommunen ansvarar för stöd- och hjälpinsatser oavsett om den enskilda vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Det är bara i akuta situationer som vistelsekommunen har det yttersta ansvaret för stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen.

7. Delegation

Enligt delegation från socialnämnden 6 kap. 33-38 §§ SoL får en nämnd eller styrelse uppdra åt ett utskott, åt en ledamot, ersättare eller åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens/styrelsen vägnar i ett visst ärende eller viss grupp av ärenden. Delegationen innebär medgivande att en annan person får fatta beslut i nämndens ställe. Detta förutsätter ett förtroendeförhållande mellan nämnd och delegat. Delegaten måste därför försäkra sig om att det beslut som denne ämnar fatta står i överensstämmelse med den allmänna

inriktningen hos nämnden har gett uttryck för. Nämnden kan när som helst återkalla delegationen .

8. Uppdraget

I socialtjänstlagen framgår att var och en i första hand är skyldiga att själv försöka tillgodose sitt behov. Försörjningsstödsroll är att fungera som ett yttersta skyddsnät för människor som har tillfälligt försörjningsstödsbehov. Socialtjänsten ska hjälpa den enskilde på så sätt att han eller hon kan uppnå en egen försörjning.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbetet till socialtjänstlagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd med. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna (riksnormen) finns angivet i lagen.

9. Riktlinjernas syfte och tillämpning

Detta dokument innehåller riktlinjer som anger hur arbetet med ekonomiskt bistånd ska bedrivas. Med ekonomiskt bistånd avses försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 och 3 §§ socialtjänstlagen samt ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt. Syftet med riktlinjerna är likabehandling och att säkerställa att alla personer som ansöker om ekonomiskt bistånd får en rättssäker handläggning. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar. Rättsliga utslag från domstolar finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna men måste fortlöpande beaktas. "Infosoc" rättsdatabasen är därför ett komplement till riktlinjerna för att säkerställa en rättssäker handläggning. Vägledning kan även hämtas från socialstyrelsens Allmänna råd och socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd.

10. Förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd

Det ekonomiska biståndet är inte villkorslöst. Socialtjänsten får ställa krav på att den enskilde gör vad han/hon kan för att försörja sig och öka sina möjligheter att bli självförsörjande. Det kan innebära att vara inskriven på arbetsförmedlingen, söka arbete, delta i praktik och kompetenshöjande insatser.

Människor har i regel betydande resurser även om det kan finnas vissa hinder av olika slag. Ett sådant hinder kan vara allvarligt missbruk eller psykisk ohälsa. För att vara berättigade till försörjningsstöd ska dessa personer medverka i planering med syfte att bli arbetsföra eller

att få ersättning ur socialförsäkringssystemet. För att arbetsförmågan ska godkännas bör personen ha relevant läkarutlåtande/intyg som styrker oförmågan eller möjligheten att delta i aktivitet. Krav kan dock aldrig ställas på att den enskilde ska genomgå behandling för missbruk eller annan social problematik för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.

Den enskilde ska ges information om vilka krav som ställs, kravens innebörd och konsekvenser om kraven inte följs. Bedöms det att den enskilde inte uppfyller kraven kan det påverka rätten till ekonomiskt bistånd för hela familjen.

11 HANDLÄGGNINGSRUTINER

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggning. Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med en tro på människans egna resurser. Handläggningen ska präglas av tydlig information, noggranna kontroller och korrekt registrering i VIVA-systemet. Ytterligare hjälp kan erhållas från socialstyrelsens handbok Handläggning och dokumentation.

11.1 Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Dokumentationsskyldigheten finns reglerad i 11 kap. 5 och 6 §§ SoL. Dokumentation är viktig i samband med myndighetsutövning. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom/henne och att ha rätt att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att något är felaktigt i dokumentationen ska detta antecknas där.

11.2 Ansökan

Ansökan kan vara skriftlig eller muntlig. Det är dock viktigt att göra skillnad på en ansökan och ett rådgivande samtal. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det finns en ansökan. Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter i samband med biståndsprövningen. Ansökningstiden beräknas från det datum första kontakten sker. Personen kan alltså beviljas bistånd från och med tidpunkten för första kontakten. Av utredningen ska det framgå vad den sökande ansöker om. Personen ska intyga sanningshalten i sina uppgifter genom att underteckna ansökan samt checklistan för nybesök. Den sökande bör även få information om motprestation och handlägningsprocessen. Saknas uppgift ska den sökande uppmanas komplettera sin ansökan och tiden för beslut i ärendet kan fördröjas. Den som gör en ansökan om ekonomiskt bistånd får anlita ombud enligt 9 § Förvaltningslagen. Med ombud avses den som har fullmakt att helt eller delvis föra den enskildes talan.

11.3 Utbetalningsätt

Ekonomiskt bistånd ska normalt utbetalas direkt till sökande och sker i regel månadsvis. Om utbetalningen görs till annan än den biståndssökande ska detta dokumenteras. Efter överenskommelse med den sökande kan vissa utbetalningar ske till annan, exempelvis hyresvärd eller elleverantör.

Extraordinära utbetalningsätt exempelvis rekvisitioner bör användas endast i undantagsfall om mycket speciella omständigheter föreligger. Exempel på det kan vara om en sökande är inne i en missbruksperiod. Utbetalningar via rekvisition får ej fortgå slentrianmässigt under en längre tid utan att utvecklingen följs upp noggrant.

11.4 Beslut och överklagan

Varje ansökan ska leda till ett beslut. Beslut, både bifall och avslag, ska alltid vara motiverade och skriftliga. Det ska framgå vad som sökts och om ansökan beviljats, avslagits eller delvis beviljats/avslagits. Det ska tydligt framgå vem som är beslutsfattare och för vilken period beslutet avser. Om beslutet rör barn, direkt eller indirekt, ska det framgå att beslutets konsekvenser för barnet har övervägts.

Vid avslagsbeslut ska besvärshänvisning lämnas liksom hjälp vid eventuell överklagan om den sökande önskar det. Överklagan ska ske inom tre veckor från det att sökande meddelades avslagsbeslutet. Inkommen överklagan omprövas därefter av samma delegat som fattade beslutet. Om avslagsbeslutet vidhålls skickas överklagan vidare till Förvaltningsrätten för prövning.

I de fall där överklagan inkommit för sent avvisas den. Detta är ett beslut som är överklagningsbart och sökande ska även då få ett beslut och en besvärshänvisning.

11.5 Kontroller för att förebygga felaktiga utbetalningar

När någon ansöker om ekonomiskt bistånd måste den biståndssökande få information om vilka uppgifter som socialtjänsten kan behöva kontrollera. Kontrollerna är viktiga för att kunna fatta beslut om ansökan och att motverka felaktiga utbetalningar. De kontroller som sker i samband med en biståndsansökan ska ske med den sökandes samtycke. Godkännande av olika kontroller sker genom att den sökande månadsvis undertecknar sin biståndsansökan. Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort, LMA- eller ID-kort. Utländska medborgare ska vid ansökan uppvisa giltigt uppehållstillstånd eller handling som styrker uppehållsrätt. Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt, och aktuell hyresavi. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig stadigvarande vara bosatt där, ska han/hon uppmanas ändra folkbokföringsadress.

Vid arbetskrav ska kontroll göras att sökande är inskriven på Arbetsförmedlingen, är aktivt

arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger. Har sökande föregående månad beviljats bistånd till särskilt ändamål exempelvis hyra, ska den sökande genom kvitto styrka att biståndet använts till avsett ändamål.

Om sökande inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att lämna underlag kan detta leda till att en utredning inte kan fullföljas och riskerar att få ett avslagsbeslut. Den som misstänks lämna oriktiga uppgifter och utifrån fel grunder beviljats ekonomiskt bistånd kan polisanmälas för misstanke om bidragsbrott.

11.6 Hembesök

För att säkra legitimiteten i dessa riktlinjer och rättssäkerheten i tillämpningen av dem så att rätt bidrag går till rätt person och att felaktiga utbetalningar undviks, kan hembesök behöva göras i vissa fall.

Omständigheter som kan klarläggas vid hembesök är:

- om sökande verkligen vistas i kommunen
- att bostaden inte har fler boende än vad som uppgivits i ansökan
- familjeförhållanden, då särskilt ur ett barnperspektiv
- hyresavtalets riktighet

En grundläggande förutsättning för att ett hembesök ska kunna företas är att den sökande samtycker till besöket. Vid hembesök ska alltid orsak uppges. Vägrar den sökande i en sådan situation att godta hembesök och fortsatt utredning försvåras eller omöjliggörs, kan rätten till försörjningsstöd påverkas.

11.7 Akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en sk. nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av en sedvanlig utredning. Om möjligt bör följande övervägande göras.

- Är det en akut nödsituation.
- Finns det barn i familjen.
- Finns det sjukdom hos den sökande som skulle förvärras om han/hon inte får hjälp.
- Har den sökande medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar.
- Känner den sökande till försörjningsstödetts normer och beräkningsgrunder.

- Kan den sökande få hjälp från familj och/eller vänner.
- Är behovet av akut hjälp återkommande trots egna inkomster.

Bistånd till personer som regelmässigt har egna inkomster överstigande riksnorm ska prövas restriktivt.

Den som blivit bestulen eller genom egen förskyllan hamnat i en akut situation ska i första hand lösa behovet själv. I de fall det inte går ska krav ställas på att polisanmälan gjorts och att den sökande på något sätt kan styrka den uppkomna situationen. Förlust av pengar på grund av stöld eller försumlighet ersätts inte

Sökande som upprepat tappat pengar eller blivit bestulen, ska informeras om hur han/hon har ett eget ansvar för att på ett betryggande sätt förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Information bör lämnas om möjligheten till autogiro eller överförande av pengar mellan konton för att undvika handhavandet av kontanter i möjligaste mån. Om någon sedan trots informationen återigen tappar pengar eller blir bestulen kan ansökan om bistånd avslås. Avslaget kan då motiveras med att den beskrivna situationen inte är trovärdig.

11.8 Bistånd enligt kap.4 § 2 socialtjänstlagen

Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. § 1 SoL om det finns skäl för det. Bistånd beviljas då med stöd av kap. 4 § 2 SoL. Denna paragraf används endast i yttersta nödfall. Ett exempel kan vara när den sökande inte är berättigad till hyra/hyresskuld enligt kap.4 § 1 SoL men bor i bostaden med bostadssocialt kontrakt där kommunen ändå är skyldig att svara för hyreskostnaden till fastighetsägaren.

11.9 Återkrav enligt kap. 9 SoL

Den enskilde är återbetalningsskyldig om han/hon förorsakat felaktig utbetalning. Likaså om någon obehörligen eller med för högt belopp beviljats ekonomiskt bistånd och de skäligen borde insett detta. Socialnämnden får då återkräva vad som betalats ut för mycket. Allt detta regleras i kap. 9 §§ 1 och 2 SoL

9 kap. § 1 SoL Bistånd som den enskilde felaktigt eller med för högt belopp erhållit får återkrävas om den enskilde:

- * lämnat oriktiga uppgifter
- * underlåtenhet att lämna uppgifter
- * på annat sätt förorsakat att bistånd utgetts med för högt belopp

Socialnämnden får i dessa fall kräva tillbaka för högt belopp eller obehörigt bistånd som den enskilde fått där han/hon inte haft för avsikt att framkalla felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är socialtjänsten som förorsakat den felaktiga utbetalningen men där den enskilde borde förstått att det var fel.

Beslut om återkrav bör inte påverka eller ersätta socialnämndens beslut att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt orsakat den felaktiga utbetalningen.

Vid misstanke om bedrägeri ska socialnämnden göra en polisanmälan enligt 6 § Bidragsbrottslagen. I samband med brottsanmälan får ingen social hänsyn eller individuell bedömning göras. Däremot behöver en uppsåtsbedömning göras.

9 kap. § 2 första stycket SoL

Bistånd får endast återkrävas om bistånd som lämnats är:

- förskott förmån
- till den som är indragen i arbetskonflikt
- till den som på grund av förhållanden han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från Försäkringskassan och kan återsökas enligt Lagen om allmän försäkring (17 kap.1 §) Ett sådant beslut fattas inte mot återbetalning utan som vanligt bistånd. En sådan ersättning kan vara någon av de flesta förmåner som betalas ut av Försäkringskassan, dock inte barnbidrag och assistansersättning. För att retroaktiv ersättning ska kunna utbetalas behöver nämnden inkomma med en begäran till Försäkringskassan på förmån och beslutstillfälle, blankett för begäran finns på Försäkringskassans hemsida.

9 kap § 2 andra stycket SoL

Handlar om återbetalning av bistånd som beviljats enligt kap. 4 § 2 SoL. Sådan ekonomisk hjälp får återkrävas endast om den getts under villkor om återbetalning. Beslutet om återkrav ska vara skriftligt och innehålla om de omständigheter som utgör grunden för återbetalningen.

9 kap. § 3 SoL Väcka talan

Om den enskilde inte återbetalar det bistånd som beviljats mot återkrav kan socialnämnden inom tre år gå vidare till Förvaltningsrätten för att föra talan om ersättning med hänvisning till 9 kap.§§ 1 och 2 SoL. Innan begäran om ersättning lämnas måste socialnämnden på nytt utreda den enskildes möjligheter att återbetala det ekonomiska biståndet. Om den enskilde

inte lämnar uppgifter om sin ekonomiska situation kan socialnämnden ändå väcka talan vid Förvaltningsrätten.

9 kap. § 4 SoL Eftergift

Om det är uppebart att förhållandena är sådana att den enskilde inte har återbetalningsförmåga inom 3 år från det att biståndet beviljades kan återbetalningskravet efterges enligt kap. 9 § 4 SoL.

***Återkrav ekonomiskt bistånd i Prop 1979/800:1 s 544 ff
Kammarrättsdom 2011-1996 och 2009-6386***

12 FÖRSÖRJNINGSTÖD

Försörjningsstödet definieras i 4 kap. 1 och 3 §§ SoL och består av två delar. Den första delen av riksnormen är schabloniserad. Den andra delen är beroende på behov och i jämförelse med den enskildes kostnader och vad en låginkomsttagare har råd med.

12.1. Riksnorm

Riksnormens nivåer och konstruktion fastställs årligen av regeringen. Beloppet grundar sig på de konsumtions- och prisstudier som Konsumentverket gör årligen och delas upp på olika hushållstyper och åldersintervaller. Den del av försörjningsstödet som utgör första delen av riksnormen omfattar 6 poster för vuxna och 7 poster för barn och ungdomar.

1. Livsmedel,
2. Kläder och skor
3. Lek och fritid
4. Barn – och ungdomsförsäkring,
5. Förbrukningsvaror,
6. Hälsa och hygien
7. Dagstidningar/telefon/tv-licens

Den andra delen av riksnormen som ej är schabloniserad omfattas av nedanstående. Dessa kostnader som bedömts som skälig redovisas under punkterna 14 och 15

1. Boende
2. Hushållsel
3. Arbetsresor
4. Hemförsäkring
5. Fackföreningsavgift

12.2 Förhöjd norm

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet beräknas till en högre nivå än riksnormen. Det kan vara till personer med sjukdom, handikapp som har förhöjda kostnader som inte täcks av annan ersättning. Vid behov av särskild kost ska detta alltid styrkas med intyg om att ökad matkostnad finns utifrån sjukdom, allergi eller liknande. För specificerad merkostnad se www.konsumentverket.se (sök specialkost).

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott ordineras av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

12.3 Reducering av norm

Reducering av norm kan tillämpas vid ogiltig frånvaro från praktik eller annan arbetsmarknadsåtgärd. Försörjningsstödet kan helt avslås eller reduceras utifrån antalet ogiltiga frånvarodagar. Det finns ytterligare fall då avslag/reducering av norm kan tillämpas exempelvis:

- * Den sökande har avstått från arbete eller inte stått till arbetsmarknadens förfogande.

- * Den sökande har haft inkomster till sin försörjning men använt dem på annat sätt, tappat bort, blivit bestulen på inkomsten och därför saknar medel till sitt uppehälle.

Avslagsbeslut ska i dessa fall alltid lämnas tillsammans med besvärshänvisning.

12.4 Inkomstberäkning

Behovet av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända utgifter som exempelvis hyra, hushållsel, arbetsresor fackavgift, läkarkostnad, medicinkostnad. Från normbeloppet avräknas sedan hushållets alla inkomster.

Mellanskillnaden utgör sedan hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan exempelvis vara nödvändigt att värdera inkomsterna olika beroende hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits. Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt de tre senaste månadernas transaktioner uppvisas, liksom senaste deklARATIONEN. Om en person inte haft skattepliktig inkomst ska intyg begäras från Skattemyndigheten. Vid alla ansökningar ska alltid kontroller göras om eventuella utbetalda ersättningar från Försäkringskassan, CSN, pensionsmyndigheten och A-kassorna. I förekommande fall ska även kontroller göras om ansökan om sjukersättning,

aktivitetsersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utbetalas, exempelvis AFA.

12.5 Inkomster som reducerar försörjningsstödet

- Lön från arbete
- A-kassa
- Aktivitetsstöd
- Etableringsersättning, barntillägg, bostadsersättning
- Studiebidrag, studiemedel
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning, aktivitetsersättning
- Underhållstöd, barnpension
- Barnbidrag
- Bostadsbidrag, bostadstillägg
- Äldreförsörjningsstöd
- Pension, livränta
- Vårdbidrag/handikappersättning (enbart den skattepliktiga delen räknas som inkomst)
- Familjehemsersättning (enbart arvodesdelen räknas som inkomst)
- Skatteåterbäring
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning/skadestånd, OBS! Dessa ersättningar reducerar inte försörjningsstödet om ersättning avser särskilt ändamål.
- Tipsvinst eller annan typ av vinst
- Insättning på konto

Kammarrättsdom 2013-3522 (ersättning försäkring)

Dom Högsta Förvaltningsdomstolen 1987-2320 (vårdbidrag)

12.6 Inkomster som inte reducerar försörjningsstöd

- Skatteåterbäring som tagits i anspråk av kronofogden
- Försäkringsersättningar eller skadestånd som utbetalats till särskilda ändamål exempelvis läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit på grund av skadan
- Fondmedel som utbetalas efter social bedömning
- Vårdbidrag/handikappersättning, den skattebefriande delen
- Extra tillägg till studiebidrag
- Inackorderingstillägg
- Stipendier som är villkorade

12.7 Utmätning och så kallad kvittning

Om den sökande har utmätning på sina inkomster godkänns inte avdraget för utmätning. Sökande måste istället kontakta Kronofogdemyndigheten för att få förbehållsbeloppet jämkat. Likaså godkänns inte att Försäkringskassan kvittar tidigare för mycket utbetald ersättning genom att hålla inne förmån. Den sökande bör kontakta Försäkringskassan och begära att kvittning upphör.

12.8 Uppskattade inkomster

I de flesta fall medräknas bara inkomster som den sökande faktiskt har tillgå vid beräkningen av försörjningsstöd. Undantag kan dock göras om den sökande inte gjort vad han/hon kunnat för att bidra till sin försörjning. Om den sökande har underlåtit att ansöka om någon förmån kan detta leda till att ansökan om ekonomiskt bistånd delvis avslås. Ett annat alternativ är att det uppskattade värdet av förmånen tas upp som inkomst i beräkningen av försörjningsstöd. Trots att den sökande inte erhållit exempelvis bostadsbidrag. Den sökande bör dock först få en skälig tid på sig för att ansöka om förmånen. Om socialnämnden medräknar inkomsten som den sökande faktiskt inte fått ska den sökande erhålla ett skriftligt avslagsbeslut med besvärshänvisning.

Se Kammarrättsdom 2016-2964

12.9 Överskjutande inkomster från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst nästkommande månad. Tillämpningen av den principen förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande

som aldrig eller under lång tid inte ansökt om försörjningsstöd kan det inte krävas att han/hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå för försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till normöverskott tillbaka i tiden. Om ett tidigare överskott varit stort ska dock en särskild prövning ske.

Se Kamrarrättsdom 2016-913

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att försörjningen inte är tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. Det är viktigt att den sökande får kontinuerlig information om att alla inkomster medräknas i den ekonomiska beräkningen, även retroaktiva utbetalningar och eventuellt överskott från tidigare månad.

12.10 Retroaktivt bistånd

Ekonomiskt bistånd utgår som regel inte för retroaktiv period. Biståndsbehovet ska vara aktuellt i den meningen att behovet av stöd föreligger vid tiden för ansökan. Behovet av medel till uppehälle för tid som förflutit anses därmed vara tillgodosett på annat sätt. Den rätt som den sökande tillförsäkras enligt 4 kap. 1 § SoL innebär inte att den sökande i efterhand kan påkalla bistånd för tidigare perioder. Rätten till bistånd prövas i regel från den dag ansökan inkom. Att den sökande tvingats låna pengar för att kunna betala hyra exempelvis under handläggningstiden påverkar inte rätten till bistånd negativt dvs även om hyra är betald föreligger rätt till bistånd till utgiften om sökande i övrigt är berättigad till bistånd.

12.11 Beslut som löper över flera månader

Ett beslut om löpande ekonomiskt bistånd innebär flera på varandra följande utbetalningar med samma innehåll och betalningsmottagare. Även i de fall den sökande bedöms ha samma biståndsbehov under en längre period ska en ny ansökan och ett nytt beslut fattas för varje period.

Omprövningsklausul: Vid ändrade ekonomiska förhållanden kan beslutet komma att omprövas.

12.12 Utlandsvistelse

Bistånd under period då sökande vistas utomlands beviljas normalt inte. Kortare utlandsvistelse (max 1 mån) som inte påverkar möjligheten till egen försörjning eller riskerar att sökande förlorar ersättningen från det generella välfärdssystemet kan i undantagsfall godkännas. Den sökande ska i dessa fall alltid samråda med sin handläggare innan

utlandsresa sker. Utgångspunkten är att den sökande ska vistas i kommunen som arbetssökande. Avdrag på inkomst, lön eller annan ersättning till följd av utlandsvistelse ersätts inte av försörjningsstödet. Ansökan från och utbetalning till en sökande som vistas utomlands accepteras inte.

13 TILLGÅNGAR

Alla realiserbara tillgångar ska användas till den enskildes försörjning innan han/hon har rätt till försörjningsstöd. Med realiserbara tillgångar menas fastighet, fordon, bankmedel, aktier eller andra värdepapper. Eventuella tillgångar framgår av slutskattsedeln.

13.1 Fordon

Som fordon räknas bil, motorcykel, motorbåt och husvagn. Generellt sett är fordon att betrakta som en realiserbar tillgång som ligger över begreppet skälig levnadsnivå. Gällande bil, se under rubrik bilnehav punkten 17.

13.2 Fastighet/fritidshus

Personer som äger fastighet eller andel i fastighet, såsom fritidshus bör i princip inte beviljas bistånd annat än i akuta situationer under den tid som behövs för att sälja fastigheten dock högst tre månader. Även del i fritidshus räknas som realiserbar tillgång om inte förbehåll finns som förhindrar försäljning.

13.3 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att bistånd inte ska beviljas till sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Barn får dock ha sparkapital upp till 15% av basbeloppet utan att det påverkar familjens rätt till försörjningsstöd. Likaså får ålderspensionärer ha sparade medel på upp till ett halvt basbelopp utan att detta ska påverka rätten till försörjningsstöd.

13.4 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Om möjlighet finns att ta ut pensionssparandet ska den sökande i första hand använda dessa medel till sin försörjning.

13.5 Barns inkomster

Eftersom barn aldrig är försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar eller syskon kan barnet egna inkomster enbart ligga till grund för den del av den ekonomiska beräkningen som rör barnet. Ett barn bör alltid få disponera en del av sina inkomster utan att det påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd till barnet.

Detta gäller särskilt inkomster från feriearbete. Hur stor denna del bör vara får bedömas i det enskilda fallet. Som riktmärket bör inkomster upp till ett halvt basbelopp från feriearbete vara godtagbart utan reduktion av familjens försörjningsstöd.

14 UTGIFTER (andra delen av riksnormen)

De enda utgifter som ska räknas in i försörjningsstödsberäkningen är de utgifter som omfattas av försörjningsstödet. Utgifter som underhållsstöd, avbetalning på studielån eller andra avbetalningar ska inte räknas in. Den som saknar inkomst ska ansöka om uppskov med betalning av exempelvis underhållsstöd.

14.1 Boendekostnad

Utgångspunkten vid bedömning av skälig boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

Beträffande boendekostnad i övrigt, se boendekostnad punkten 15

14.2 Läkarvård och medicin

Läkarvård och sjukvårdande behandling godkänns enligt gällande taxa för patientavgift till och med nivån för högkostnadsskyddet. Läkarbesök och/eller den sjukvårdande behandlingen ska ha skett under en 12-månadersperiod för att frikort ska beviljas. Därefter är resterande period avgiftsfri.

Bistånd utgår även till kostnad vid cellprovtagning och mammografi.

Landstinget ersätter resor till och från sjukvård. Vid sjukresor betalar den enskilde en egenavgift som godtas som en kostnad vid uppvisande av kvitto.

Viktigt att den enskilde ta ansvar för att stämpla i högkostnadskortet vid varje tillfälle.

14.3 Hushållsel

Bistånd till hushållsel ska beviljas till skälig kostnad. I första hand bör utgångspunkten för biståndet vara aktuell faktura. Om förbrukningen verkar för hög kan vägledning fås utifrån Konsumentverkets beräkningar där genomsnittlig elförbrukning av hushållsel i lägenhet framgår. Normalförbrukning av hushållsel i lägenhet beräknas till:

- 1-2 personers hushåll ca 240 kwh/mån
- 3-4 personers hushåll ca 340 kwh/mån
- 5-6 personers hushåll ca 440 kwh/mån

Det måste dock alltid göras en individuell bedömning utifrån den sökandes situation. I vissa fall kan en högre förbrukning godtas exempelvis om familjen har barn och därför installerat egen tvättmaskin.

Enligt Konsumentverkets vägledning är genomsnittlig elförbrukning i villa/radhus med direktverkande el ca 25.000 kwh/år varav 5.000 kwh/år avser hushållsel.

14.4 Hemförsäkring

Biståndet ska vara skälig kostnad. Vägledning finns att hämta hos Konsumentverkets beräkningar för genomsnittliga kostnader för hemförsäkring hos olika hushållstyper. Schabloner får dock endast användas som vägledning. I de fall där den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska han/hon uppmanas att begära månads- eller kvartalsinbetalningar.

14.5 Arbetsresor

I första hand beviljas resor med allmänna kommunikationsmedel. Först när sådana inte kan användas beviljas resa med bil. I dessa fall är den godtagbara kostnaden den samma som Skatteverkets normer för användandet av bil till arbetet f.n. 18.50 kr/mil (2016).

Begreppet arbetsresor avser även kostnader för resor för att kunna delta i studier eller andra aktiva åtgärder som kommunen eller arbetsförmedlingen anordnar. Möjligheten till annan ersättning för arbetsresor ska alltid utredas. Vid behov av bistånd till resor ska en individuell bedömning alltid göras, grundregeln är att resvägen bör överstiga 4 km för att bistånd ska kunna vara aktuellt.

14.6 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift för fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör.

15 BOENDE

15.1 Boendekostnader

Försörjningsstöd beviljas till hyra inklusive tillägg för uppvärmning av bostaden förutsatt att boendet kan anses som skäligt. När bedömningen görs om vad som är skälig boendekostnad ska den sättas i förhållande till hyresnivån hos Allmännyttan och andra större bostadsbolag på orten. Vid bedömningen ska hänsyn tas till barns behov av utrymme även hos umgängesförälder.

Vid kortvarigt bistånd bör man i regel godta den faktiska boendekostnaden. Med kortvarigt bistånd avses en period om tre sammanhängande månader. Om behovet bedöms bli längre ska den sökande uppmanas att byta till billigare bostad. Skäligt rådrum ges under 4

månader. Viktigt att dokumentera när tiden för rådrum påbörjades. Om sökande som har oskäligt hög hyra inte medverkar till att sänka sin boendekostnad kan biståndet till hyreskostnaden nedsättas i nivå med vad som sägs vara skäligt. Avslagsbeslut fattas på faktisk hyreskostnad.

Se Kammarrättsdom 2001-6644

Kostnad för parkeringsplats/garage eller medlemskap i Hyresgästföreningen godtas inte. Försörjningsstöd till kostnader för dubbla hyror godtas i normalfallet inte.

Nedan följer vägledande belopp för vad som anses vara högsta godtagbara boendekostnad exkl. hushållsel satt i relation till antalet medlemmar i familjen.

<u>Antal medlemmar i hushållet</u>	<u>Högsta godtagbara boendekostnad</u>
1-2 vuxna	4.000 kr/mån
1-2 vuxna + 1 barn	5.000 kr/mån
1-2 vuxna + 2 barn	6.000 kr/mån
1-2 vuxna + 3 barn	7.000 kr/mån
1-2 vuxna + 4 barn	8.000 kr/mån

Ovan angivna belopp är vägledande riktlinjer, men bedömningen ska vara individuell. Finns billigare alternativ på orten gäller det lägre beloppet. Högsta godtagbara hyresnivån kan överskridas om det finns synnerliga skäl till det. Vid bedömningen ska barnperspektivet beaktas.

Om någon under biståndsperioden behöver byta bostad och det medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialförvaltningen. Om inga godtagbara skäl finns för bostadsbyte ska endast tidigare hyra godkännas.

Om en person flyttar till dyrare boende trots att personen är medveten om att han/hon kommer att bli beroende av försörjningsstöd riskerar han/hon att få avslag på den faktiska hyran. Hänvisar här till det egna ansvaret att planera sin ekonomi utifrån aktuella förutsättningar.

15.2 Bostadsrätt eller villa

I boendekostnad för villa ingår ränta på lån knutna till fastigheten, vatten, uppvärmning, hushållsel, sophämtning, försäkring och sotning. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften samt ränta på eventuellt bolån. Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet är kortvarigt eller om bostaden är belånad på så sätt att det inte blir någon vinst vid försäljning och månadskostnaden är rimlig, ska krav på försäljning inte ställas. I annat fall måste

mäklare kontaktas för värdering. Biståndet beviljas då med krav om återbetalning om försäljningen ger ett överskott.

Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då detta utgör kapitalbildning.

Sökande med lån ska alltid uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden.

Enligt Konsumentverkets vägledning är genomsnittlig elförbrukning i villa/radhus med direktverkande el ca 25.000 kwh/år varav 5.000 kwh/år avser hushållsel.

15.3 Andrahandsboende

Grundregeln är att ett andrahandskontrakt ska vara godkänt av hyresvärden skriftligt och uppvisas. Undantag kan förekomma men då måste en individuell bedömning göras utifrån den sökandes sociala situation och möjligheter att skaffa ett boende.

Ett skriftligt avtal mellan förstahandshyresgästen och sökande ska dock alltid upprättas. Där ska tydligt framgå hyrestid, uppsägningstid, hyreskostnad och vad som ingår.

Om andrahandskontraktet inte är godkänt av hyresvärden ska i regel ett hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antal boende i lägenheten och att personen kan anses vistas i kommunen.

Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.

15.4 Inneboende

Vad som sägs i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släktingar eller delad bostad där det föreligger hushållsgemenskap. Hyra för inneboende ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran kan beviljas om den står i proportion till den totala lägenhetshyran och antal boende i lägenheten. Som vägledning kan Socialstyrelsens beräkning av hushållsgemenskap användas. Vid inneboende beräknas norm i enlighet med personliga kostnader för ensamstående plus kvoten av de gemensamma kostnaderna för hushållet och antalet medlemmar i hushållet.

För att undvika felaktiga utbetalningar av försörjningsstöd behövs ett samtycke från den som hyr ut att kontrollera att denne inte redan erhåller försörjningsstöd. Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.

Se Kammarrättsdom 2016-2591

15.5 Ungdomar och eget boende

Det finns ingen generell rätt till bistånd för eget boende till ungdomar som fyllt 21 år. I de fall ungdomen gör en ansökan om ekonomiskt bistånd till eget boende bör som regel en boendeutredning göras. Utredningen syftar till att avgöra om den biståndssökande behöver bistånd till kostnader för eget boende för att tillförsäkras skälig levnadsnivå eller om behovet anses kunna tillgodoses genom att boendet hos föräldrarna.

Hemmaboende ungdomar har ingen ovillkorlig rätt till ekonomiskt bistånd i syfte att bereda dem ett eget boende, såvida inte familjen är mycket trångbodda eller att svåra personliga motsättningar föreligger.

I de fall som föräldrarna inte längre får bostadsbidrag kan hyresdel motsvarande bostadsbidraget beviljas ungdomen under förutsättning att ungdomen i övrigt är berättigad till försörjningsstöd.

Se domar Högsta Förvaltningsdomstolen 1993-6411, 1996-7207 och 1997-226

16 HUSHÅLLSTYPER

16.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

För vuxna personer oavsett kön, som lever under äktenskapsliknande förhållanden gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för kostnaderna i hushållet.

En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkningen av biståndsbehovet. Det innebär t.ex. att om det bara är en i hushållet som har inkomster får han/hon stå för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan kompletterande försörjningsstöd beviljas.

Hushållsgemenskap gäller i princip från första dagen som sammanflyttningen sker. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert och har haft kort varaktighet kan det undantagsvis och under kortare period göras avsteg från principen.

16.2 Giftna men inte sammanboende

Giftna makar är enligt lag försörjningsskyldiga gentemot varandra. Försörjningsskyldigheten kvarstår även om makarna inte bor tillsammans och har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstödet ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ska ligga till grund för bedömningen av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketiden vid skilsmässan är makarna försörjningsskyldiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur man väljer att bo.

Endast om det är uppenbart olämpligt (t.ex. familjevåld) att makarna har gemensam ekonomi eller då någon av makarna vägrar eller är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjens försörjning kan principen om gemensam försörjning frångås. Då det gäller en barnfamilj ska en helhetsbedömning göras där barnperspektivet är att beakta.

16.3 Delat boende

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men inte lever under äktenskapsliknande förhållanden ska normen för ensamstående tillämpas. Det kan exempelvis vara myndiga ungdomar utan egna inkomster som bor hemma, eller kompisar som delar lägenhet. Gemensamma kostnader ska då beräknas på antal personer som bor i bostaden.

16.4 Ungdomar som har egna inkomster och bor hemma.

Ungdomar som bor kvar hemma efter avslutade studier och är självförsörjande ska bidra till del av boendekostnaden i de fall där föräldrarna är beroende av försörjningsstöd. Beräkning av boendekostnad kan ske enligt Socialstyrelsens beräkning av hushållsgemenskap.

Exempel: Om hela boendekostnaden är 6.000 kr ska ungdomen betala 1.333 kr/mån. Detta exempel är beräknat på fyra rum och kök varav ungdomen disponerar ett rum.

16.5 Gymnasiestuderande gift ungdom

Om gymnasiestuderande ungdom gifter sig är det i första hand maken/makan som ska svara för försörjningen. Detta innebär dock inte att föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör. Föräldrarnas försörjningsansvar träder in om inte den unges make/maka kan fullfölja sitt försörjningsansvar.

16.6 Underårig som bildar familj

Föräldrarna har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Mor/farföräldrar har dock inget försörjningsansvar gentemot sina barnbarn.

Det innebär att den underårige får ansöka om försörjningsstöd för sitt barn medan den underåriges föräldrar fortsätter försörjer sitt barn d.v.s. den underårige.

16.7 Hushåll med underårigt barn

Föräldrar ska ta ut full föräldrapenning till dess att barnomsorg/förskoleplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till dess föräldrapenningen senast får tas ut enligt Försäkringskassans regler. Den som har försörjningsstöd i avvaktan på barnomsorg/förskoleplats är skyldig att ta första anvisad plats för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras om barn med psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av verksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg eller av socialsekreterare som känner familjen väl.

Viktigt att ansökan om barnomsorgsplats sker senast fyra månader innan barnet fyller 1 år.

16.8 Hushåll där barnet bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet bor ungefär lika mycket hos föräldrarna bör halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga delar förutsätts delas lika mellan föräldrarna. Om en förälder med växelvis boende barn inte får halva barnbidraget ska han/hon uppmanas att ordna med det antingen direkt med den andre föräldern eller med Försäkringskassan. Om en förälder motsätter sig det ska en utredning göras. Finns inga godtagbara skäl kan ett delavslag på summan motsvarande ett halvt barnbidrag göras.

17 Bistånd till livsföring i övrigt

17.1 Barnomsorgsavgift

Personer som uppbär försörjningsstöd kan ansöka om avgiftsbefrielse alternativt reducering av avgiften. I avvaktan på detta godtas faktisk barnomsorgsavgift under kortare period. Vid växelvis boende bör föräldrarna dela på kostnaden för barnomsorg.

Skuld för avgift gällande barnomsorg behandlas normalt sett som andra skulder. Den sökande ska hänvisas till att göra upp en avbetalningsplan med Bildningsförvaltningen. Se skulder punkten 18.

17.2 Begravningskostnad

Begravningskostnad kan beviljas under förutsättning att dödsboanmälan upprättats och dödsboets tillgångar utretts. Begravningskostnaden går före alla andra kostnader som exempelvis obetalda fakturor för hyra, el telefon m.fl.

Rätten till bistånd bedöms utifrån dödsboets tillgångar. I de fall det finns försäkringar och eventuell återbäring av skatt beviljas dödsboet bistånd enligt kap. 4 § 1 SoL mot återbetalning med hänvisning till 9 kap. § 2 första stycket.

Hänsyn bör tas till olika religiösa gruppers önskemål om hur en begravning ska ordnas om det inte innebär oskäliga kostnader. Transport till ett annat hemland omfattas inte av rätten till ekonomiskt bistånd.

Bistånd kan beviljas upp till 50 procent av basbeloppet. Det är i enlighet med Socialstyrelsens rekommendationer. Enligt information från begravningsbyrå så täcker ett halvt basbelopp en värdig begravning.

Samma belopp gäller för begravning på annan ort eller utomlands och inkluderar då även transportkostnad. Om en svensk resenär avlider utomlands är det antingen personens egen hem-eller reseförsäkring eller de anhöriga som får betala transporten till Sverige. I annat fall hjälper ambassaden till med att ordna en värdig begravning.

Beträffande asylsökande har Högsta Förvaltningsdomstolen i dom från 2009 konstaterat att särskilt bidrag enligt 18 § LMA inte omfattar begravningskostnad. Det innebär att en kommun inte kan få ersättning från Migrationsverket för det bistånd till begravningskostnad som beviljats dödsboet enligt kap. 4 § 1 Sol. (RÅ 2009 refr. 29).

Bistånd till begravningskostnad av minderårig eller ofullgånget foster provas i förhållande till vårdnadshavarnas ekonomiska situation.

I normalfallet beviljas inte ekonomiskt bistånd till begravningskläder.

Se Kammarrättsdom 2005-7297 och 2011-9251

Delegation

- Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad beviljas upp till 50 % av basbeloppet av enhetschef.
- Över 50% av basbeloppet utskott.

17.3 Bilinnehav

Bilinnehav betraktas i de flesta fall som något som ligger över begreppet skälig levnadsnivå. Bil anses ingå i begreppet avyttringsbar kapitalvara och ska i första hand avyttras för att på så sätt tillgodose behovet av försörjning. Skäligt rådrum behöver dock lämnas för avyttring av fordon. I avvaktan på det kan bistånd beviljas mot återbetalning. Om inköp av fordon finansierats genom lån ska skulden lösas innan pengarna används till hushållets försörjning. Tillgång till bil kan ibland vara nödvändig för att hushållet ska vara tillförsäkrad skälig levnadsnivå. Undantagsfall kan vara:

- Nödvändig för att den sökande ska kunna ta sig till och från arbete om det inte finns allmänna kommunikationer att tillgå

- Bil är nödvändig för att den sökande ska uppnå skälig levnadsnivå utifrån sjukdom eller medicinskt handikapp/psykisk orsak. Föreligger handikapp ska rätten till handikappersättning via Försäkringskassan undersökas.

- Utredning bör ske om det finns möjlighet till färdtjänst/sjukresa

Om villkoren för bilinnehav enligt ovanstående är uppfyllda bör värdet på bilen ej överstiga ett helt basbelopp.

Även om den enskilde är arbetslös kan det finnas skäl till att få äga en bil speciellt i en glesbygdskommun där allmänna kommunikationerna är begränsade. I dessa fall kan en bil upp till ett halvt basbelopp godtas.

I vissa fall beviljar Försäkringskassan bilstöd där det föreligger någon form av handikapp. I dessa fall kan värdet på bilen överstiga ett basbelopp och detta bör då godtas om det är rimligt värde. Enbart den omständigheten att sökande beviljas bilstöd från Försäkringskassan medför inte att han/hon är berättigad till kostnad för ev. bilreparationer, bilförsäkring skatt etc.

Se Kammarrättsdom 2009-1726

17.4 Flyttkostnader

Ekonomiskt bistånd till flyttkostnader bör endast beviljas om flyttningen är nödvändig för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. Det kan finnas både sociala, hälso- ekonomiska skäl varför en sökande behöver flytta. Vid flyttning av arbetsmarknadsskäl bör möjligheten att få bidrag från Arbetsförmedlingen undersökas. Om sådant bidrag inte utgår men flytten ändå medför att man når en högre grad av självförsörjning eller är nödvändig av andra skäl kan bistånd till flyttkostnad beviljas.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla för hyra av släp inklusive bensin och försäkring.

Den som på grund av funktionshinder eller andra särskilda skäl inte själv kan ombesörja flytten bör styrka det med läkarintyg eller annat intyg som underlag för bedömningen.

Flyttkostnad kan även beviljas om det finns särskilda skäl utifrån ett barnperspektiv eller om socialtjänsten har medverkat till sökandes flytt.

Kostnadsförslag på flyttkostnad ska alltid bifogas en ansökan oavsett om det gäller flyttfirma eller om flytten ordnas på egen hand genom hyra av kärra och bensinkostnad.

Delegation

- Ekonomiskt bistånd till flyttkostnad upp till 15 % av basbeloppet beslutas av socialsekreterare.
- Kostnad upp till 30% av basbeloppet beslutas av enhetschef.
- Kostnad överstigande 30 % av basbeloppet beslutas av utskott.

17.5 Glasögon och linser

Ekonomiskt bistånd till skäligen kostnader för glasögon kan beviljas om behovet styrks av en legitimerad optiker eller läkare. I första hand ska dock sökande hänvisas till att undersöka möjligheterna till finansiering exempelvis genom avbetalning.

I de fall då bistånd beviljas separat till glas och båge bör bågens pris uppgå till högst 2 % av basbeloppet. Finns paketpris till billigare alternativ är det den kostnaden som kan godtas. Kostnad till linser beviljas vanligtvis inte. Biståndet kan undantags beviljas om det via läkarintyg styrks.

För barn mellan 0-20 år finns landstingsbidrag. Landstingsbidraget ska framgå av kostnadsförslaget. Barn som får remiss till ögonmottagningen från BVC eller skolsköterska betalar ingen kostnad för synundersökning hos optiker.

Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda med avtagande synskärpa på grund av sk. ålderssynthet beviljas inte. Behovet kan där tillgodoses inom ramen för riksnorm för hälsa och hygien.

Avseende borttappade eller trasiga glasögon får en individuell bedömning göras. Den sökande ska dock i första hand uppmanas att utnyttja hemförsäkringen.

Bedöms den sökande inom några månader bli självförsörjande får han/hon avvakta med att köpa glasögon. I de fall glasögonen gått sönder får en individuell prövning göras i det enskilda fallet.

Observera att kostnadsförslag alltid ska lämnas in som underlag för utredning av behov av glasögon.

17.6 Hemutrustning

Det finns ingen självklar rätt till ekonomiskt bistånd till hemutrustning. Exempelvis unga människor som flyttar hemifrån ska normalt sett inte få bistånd till hemutrustning. I dessa fall hänvisas i första hand till nätverket samt att handla begagnat.

Bistånd till behövlig hemutrustning kan beviljas i de fall det finns särskilda skäl. En bedömning bör ske om den sökande själv har förutsättningar att skaffa del av utrustning

eller inom rimlig tid med egna inkomster tillgodoses behovet.

Ekonomiskt bistånd till hemutrustning kan beviljas efter särskild prövning och bedöms efter familjens behov och eventuella sociala skäl. För vissa grupper måste dock en annan bedömning behöva göras. Det kan vara barnfamiljer där en separation nyligen ägt rum. I samband med separationen ska dock den sökande alltid tillvarata sina rättigheter vid bodelning innan bistånd beviljas.

I de fall det bedöms att en grundutrustning ska beviljas är riktmärket att biståndet ska omfatta de mest grundläggande behoven. Grundutrustningen bör tillgodose behov av sömn, matlagning, förvaring, rengöring, radio/tv.

Bistånd beviljas med högst 15 % av basbeloppet avseende vuxen person och om hushållet innehåller flera personer kan beloppet ökas med 3 5 % av basbeloppet per person.

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning kan beviljas vid behov och efter särskild prövning.

Vägledande belopp vid specifik ansökan om utrustning:

*Vuxensäng inkl. madrass	1.000 kr
*Barnsäng inkl. madrass	500 kr
*Köksbord och stolar	500 kr
*Soffa	800 kr
*Soffbord	200 kr
*Byrå	200 kr
* TV	600 kr
*Dammsugare	400 kr
*Städutrustning	150 kr
*Husgeråd	500 kr
*Sängkläder lakan/örngott	200 kr
*Täcke/kudde	200 kr
* Handduk per person	30 kr
*Badhandduk per person	30 kr

Enligt Socialstyrelsens Allmänna råd om ekonomiskt bistånd omfattas hemutrustning numera även bistånd till dator. Dator med internetuppkoppling anses numera ingå i skälig levnadsnivå.

Vid ansökan om hemutrustning bör ett hembesök ske för bedömning av såväl befintlig som behövlig hemutrustning.

För flyktingar och vissa andra utländska medborgare kan behovet under de två första åren efter permanent uppehållstillstånd tillgodoses genom hemutrustningslån från CSN.

17.7 Spädbarnsutrustning

Personer som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med riksnormen kan vid sitt första barns födelse beviljas ekonomiskt bistånd till del av eller hel grundutrustning för spädbarn med högst 11 % av basbeloppet. I de fall det finns viss utrustning görs avdrag med skäligt belopp.

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandes egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning. Som spädbarnsutrustning räknas följande:

- Barnvagn med tillbehör
- Säng med tillbehör
- Baskläder
- Utrustning för bad
- Utrustning för matning
- Skötbord med tillbehör

Biståndet bör ge utrymme för succesiv anskaffning av vad som behövs.

Naturligtvis ska den individuella behovsprövningen gälla. Det betyder exempelvis att vid barn nummer två och tre osv. så avgörs det faktiska behovet i det enskilda fallet hur mycket som ska utbetalas till spädbarnsutrustning.

17.8 Tandvård

Allmänt

Ekonomiskt bistånd beviljas till skäliga kostnader för tandvård, vilket också omfattar förebyggande åtgärder mot karies och tandlossning. Bedömningen av rätten till bistånd bör i regel grundas på behandlande tandläkares val av åtgärder och vad denne anser som nödvändig tandvård. I behandlingen vägs också in om den sökandes behov av ekonomiskt bistånd beräknas vara lång- eller kortvarigt. Förutom rent medicinska aspekter bör också hänsyn tas till de sociala konsekvenserna som kan uppstå vid utebliven tandvård. Ekonomiskt bistånd till tandvård beviljas i första hand till akut tandvård.

Akut tandvård

Med akut tandvård menas sådan tandvård som behövs i följande situationer:

- Att avhjälpa svåra smärttillstånd.
- Akuta infektionstillstånd.
- Akuta tillstånd som medför betydande obehag.

I den akuta situationen eftersträvas att orsaken till sökandes smärta ska åtgärdas och inte endast symtomen. I de fall en kortare väntan med behandling är möjligt ska kostnadsförslag lämnas in.

Det ska av faktura eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att tandvården är akut.

Nödvändig tandvård

Personer med långvarigt ekonomiskt biståndsberoende kan beviljas ekonomiskt bistånd till nödvändig tandvård. Kostnadsförslag ska i dessa fall lämnas in innan behandlingen påbörjas. Med nödvändig tandvård menas åtgärder som enligt tandläkarens bedömning är nödvändig för att den enskilde ska:

- Uppnå godtagbar tuggförmåga.
- Ges möjlighet att fungera socialt.
- Förhindra väsentlig försämrad tandstatus.
- Infektionsrisken är överhängande.

För att beviljas bistånd till nödvändig tandvård krävs att den enskilde förväntas uppbära försörjningsstöd under minst sex månader.

Handläggningsrutiner för nödvändig tandvård

I de fall behandlingstiden löper över flera månader ska biståndet prövas månadsvis. Ett förbehåll om återkallelse ska därför skrivas in i beslutet som avser behandling som sträcker sig över mer än en månad som kan hänvisas till i de fall en sökande under behandlingstiden blir självförsörjande.

- Personer som har särskilda behov kan efter bedömning få del av landstingets tandvårdsstöd.
- Kriminalvården har särskilda föreskrifter och Allmänna råd för intagna (KVFS 2006:3).
- Om det föreligger skulder och sökande har införsel via kronofogden kan anstånd beviljas vid pågående utmätning för att möjliggöra betalning av tandvårdskostnad.

Delegation

- Tandvårdskostnad upp till 15% av basbeloppet beslutas av socialsekreterare.
- Tandvårdskostnad upp till 30 % av basbeloppet beslutas av enhetschef.
- Tandvårdskostnad över 30 % av basbeloppet beslutas av utskott.

18 SKULDER OCH DEPOSITIONER

Ekonomiskt bistånd till skulder som avbetalningar på banklån, studielån, underhållstöd, skatteskulder och privata skulder beviljas i normalfallet inte. Detta är en fråga mellan den enskilde och fordringsägaren. För skuldhantering finns andra former än ekonomiskt bistånd. De undantagsfall som kan vara aktuella är då en skuld ställer en enskild eller en familj i en mycket allvarlig situation om den inte betalas. Exempel på sådana skulder är boendekostnad och kostnader för el. En ansökan om bistånd till hyres- eller elfaktura som förfallit inom en månad före tidsbeställning vid socialtjänsten är inte att betrakta som skuld utan prövas som löpande försörjningsstöd.

18.1 Hyresskuld

Bistånd till hyresskuld kan beviljas i undantagsfall under förutsättning att sökande får bo kvar om skulden regleras. Följande fall kan komma ifråga.

- Hyresskuld har uppstått under tid då sökande inte haft inkomster som räckt till boendekostnaden och att sökande skulle varit berättigad till bistånd om han/hon gjort en ansökan.
- Då de sociala konsekvenserna för barnet i en familj skulle bli för stora vid en eventuell avhysning.
- För gamla, sjuka och/eller funktionshindrade personer där ett alternativt boende inte går att ordna eller där bostaden särskilt anpassats till någon i hushållet.
- Om eventuell avhysning riskerar att medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

Bistånd till hyresskuld kan avslås om alternativa boendelösningar bedömts som möjliga. Vid upprepade hyresskulder ska restriktiva bedömningar göras. Bistånd till hyresskuld kan avslås om tidigare hyresskuld beviljats med erbjudande om andra insatser som ej accepteras, eller då ställda krav ej uppfyllts.

Delegation

- Ekonomiskt bistånd till hyresskuld, då skulden avser högst tre månader, beslutas av enhetschef.
- Hyresskuld överstigande tre månaders skuld beslutas av utskott.

18.2 Elskuld

Bistånd kan beviljas till skuld för hushållsel efter särskild prövning i likhet med vad som sägs beträffande hyresskuld och där avstängning av eltillförsel kan medföra stora sociala konsekvenser.

Se Kammarrättsdom 2013-6775

18.3 Depositionsavgift

Om depositionsavgift krävs, från fordringsägare, för hushåll som beviljats kostnader för elskuld eller som har behov av ett nytt elabonnemang ska detta beviljas.

Depositionsavgiften betalas direkt till elleverantören och på beställningen av abonnemanget ska anges att återbetalning ska ske till kommunen.

18.4 Barnomsorgsskuld

Beträffande barnomsorgsskuld ska den normalt sett behandlas som andra skulder. Den sökande får i första hand vända sig till kommunen för att göra upp en avbetalningsplan. Ekonomiskt bistånd kan i undantagsfall beviljas om det är enda möjligheten att få behålla barnomsorgsplatsen och barnomsorg är nödvändig för att föräldrarna ska kunna arbeta, delta i arbetsmarknadsåtgärder, studera eller att det finns synnerliga skäl till att barnomsorgsplats finns sett ur ett barnperspektiv.

18.5 Skuld hemtjänstavgift

Beträffande skuld för hemtjänst ska även denna normalt sett behandlas som andra skulder. Den sökande får i första hand vända sig till kommunen för att göra upp en avbetalningsplan. Ekonomiskt bistånd beviljas normalt inte till hemtjänstskuld men sökande kan få stöd och hjälp på andra sätt. Exempelvis med kontakten med kommunens ekonomiansvarig för att utreda om avgiften är rätt beräknad, finns det tillgångar att tillgå för att betala skulden, kan en avbetalningsplan göras. Ett alternativ är också att hjälpa till med att ansöka om god man om sökande har svårigheter att sköta sin ekonomi.

18.6 Förmedlingskonto

Bistånd i form av att kommunen förvaltar en persons inkomster kan erbjudas och beviljas. Biståndet bygger på en frivillig överenskommelse och parterna behöver vara överens om hur hanteringen av inkomsterna ska ske. Uppsägning kan ske från socialtjänstens sida om sökande kontinuerligt frångår den överenskomna uppgörelsen. Omprövning av egnamedelskonto ska ske årsvis.

Förmedlingskontot är en tidsbegränsad insats exempelvis vid sanering av hyresskuld till missbrukare som ej har förmåga att hantera sin ekonomiska situation. Bedöms behovet bli långvarigt bör överförmyndare kontaktas för utredning av god man eller förvaltarskap.

18.7 Socialt kontrakt

Socialt kontrakt innebär att socialtjänsten skriver hyresavtal med hyresvärden. Personen får sedan hyra i andra hand av socialtjänsten. Ett andrahandskontrakt upprättas med tydliga regler vad som gäller för boendet.

Andrahandskontrakt kan i undantagsfall beviljas personer med stora hyresskulder och som inte kan få eget kontrakt. I vissa fall kan det även bli aktuellt med kontrakt för underåriga. Innan det kan bli aktuellt med socialt kontrakt ska den sökande noggrant undersökt möjligheten att erhålla eget kontrakt. I de fall det inte går ska handläggaren kontakta hyresvärdar för att diskutera alternativa lösningar. Ett andrahandskontrakt är sista utvägen när inga andra lösningar finns.

Kontrakt tecknas för högst en sex månaders period i taget. Därefter bör diskussion med hyresvärden ske om sökande kan få eget kontrakt. Om det inte är möjligt kan förlängning ske med ytterligare sex månader. Viktigt med uppföljning under hyrestiden genom hembesök.

Boendeutredning i samband med ansökan socialt kontrakt göra av handläggare i vuxengruppen.

Beslut om socialt kontrakt fattas av enhetschef

19 SÄRSKILDA GRUPPER SÖKANDE

I detta avsnitt tas vanliga frågeställningar upp som är knutna till vissa grupper av sökande. Vad som gäller personer som söker bistånd i avvaktan på annan förmån eller därför att den sökande är förhindrad att förfoga över inkomster och tillgångar.

19.1 Arbetslösa

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Den som är arbetslös och bedöms vara arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara inskriven på arbetsförmedlingen och acceptera arbeten enligt arbetslöshetsförsäkringens regler. Krav kan ställas på att den arbetslösa, som ansöker om ekonomiskt bistånd söker alla lämpliga arbeten. Det kan även gälla tillfälliga mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående skulle kunna ta.

För att som arbetslös har rätt till ekonomiskt bistånd ska personen:

- Vara anmäld som arbetssökande vid arbetsförmedlingen
- Aktiv söka arbete regelbundet inom pendlingsavstånd eller vara beredd på att flytta
- Följa arbetsförmedlingens planering

Socialtjänsten kan kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning. Som en del i rätten till bistånd ska normalt den arbetslösa medverka i särskild kartläggning för att klargöra vilket stöd som den arbetslösa behöver för att få arbete eller motsvarande. På den som arbetar deltid kan krav ställas att heltidsarbete söks.

I kravet på den sökande ingår också att denne deltar i insatser i exempelvis praktik, arbetsmarknadsutbildning eller rehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetssökarverksamhet räknas hit.

För all arbetsträning som sker med hänvisning till 4 kap. § 4 SoL ska samverkan ske med arbetsförmedlingen så att denna kompetens tas till vara vid bedömningen om vad som är en lämplig utformning. Planeringen kring en sådan aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den enskildes förmåga. Insatsen ska vara tidsbegränsad och dokumenterad. Syftet med praktik eller kompetenshöjande verksamhet är att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi för att förbättra den enskildes förutsättningar att komma in på den reguljära arbetsmarknaden.

19.2 Arbetslösa ungdomar

Socialtjänstens insatser för ungdomar ska prioriteras. Det innebär bland annat att väntetiden i möjligaste mån ska undvikas och den sökande så snart som möjligt kan komma igång i aktivitet. Ungdomar i åldern 16-24 år kan av arbetsförmedlingen erbjudas deltagande i jobbgarantin för ungdomar efter tre månaders inskrivning. Ungdomar med arbetshinder kan bli direktinskrivna i garantin.

19.3 Arbetslösa med arbetshinder

Den som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller annan social problematik är förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande har rätt till bistånd om han/hon utifrån förmåga verkar för att förändra sin situation. Socialtjänstens utredning kan behöva kompletteras med utredning och bedömning av arbetsförmåga eller arbetspsykologisk utredning för att utreda behovet av rehabiliterande insatser.

Därför är det särskilt viktigt att för denna grupp samverka med andra myndigheter såsom arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Landstingets sjukvård.

19.4 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarlig missbruksproblem. Det kan exempelvis inte ställas som villkor för en missbrukare att han/hon ska delta i ett visst rehabiliteringsprogram i syfte att rehabilitera honom/henne från missbruket. Dock kan krav ställas på att en missbrukare medverkar till en förändring av sin situation i syfte att bli i stånd att bidra till sin egen försörjning. Det skulle kunna vara att genom urinprov påvisa nykterhet för att kunna delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Personer med påvisbart missbruk kan erhålla reducerat försörjningsstöd om det är uppenbart att biståndet ej används till avsett ändamål. Bistånd i form av rekvisition kan i undantagsfall användas.

Se dom Högsta Förvaltningsdomstolen 1982-4226

19.5 Utländska medborgare

En utländsk medborgare får, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, inte uppehålla sig i Sverige längre än tre månader från inresedatum utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistas i landet mer än tre månader utan uppehållstillstånd har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap. 1 § Utlänningsförordningen. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum vid inresan.

19.6 EU-medborgare

För EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på permanent uppehållstillstånd enligt Utlänningslagen inte gäller dem. Bestämmelserna om EU-medborgare återfinns i Utlänningsförordningen som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet.

En person som är medborgare i EU-land och som tar anställning i ett annat EU-land kan få uppehållstillstånd om minst 5 år. Detta förutsätter att om en arbetstagare kan påvisa att han/hon kan försörja sig genom bevis om anställning. Om arbetstagaren vistas i Sverige har han/hon samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare.

Rätten att vistas i Sverige omfattar även studerande, pensionärer och andra ej yrkesverksamma personer som är EU-medborgare under förutsättning att de kan visa att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet. Samt att de har en heltäckande sjukförsäkring.

För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig ersättningen till det land man tillfälligt vistas i. Kommunen måste i dessa ärende bedöma från fall till fall om bistånd kan beviljas.

Se Kammarrättsdom 2015-1022

19.7 Personer utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige turister, affärsresande eller säsongarbetare ska i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. Asylsökande ska hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA). Det gäller oavsett om den sökande vistas på flyktinganläggning eller hos släktingar i kommunen. Personer som omfattas av LMA har inte rätt till bistånd enligt 4 kap. § 1 socialtjänstlagen.

20 STUDERANDE

20.1 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Enligt Föräldrabalken 7 kap. 1 § har föräldrar försörjningsplikt till dess att den unge fyllt 18 år, eller så länge som den unge genomgår grundskola, gymnasieutbildning eller annan jämförlig utbildning, dock längst till 21 år ålder. Försörjningsskyldigheten kvarstår även i de fall, gymnasiestudierna efter avbrott, återupptas innan den unge fyllt 21 år. Föräldrarnas försörjningsplikt gäller oavsett om den unge bor kvar hemma eller har eget boende.

Ungdomar under 21 år, där föräldrarna av olika skäl inte kan försörja ungdomen, har själv möjlighet att from höstterminen det år han/hon fyller 20 år, finansiera sina studier med studiemedel. Det gäller även för ensamkommande ungdomar utan vårdnadshavare.

Vidare beträffande ungdomar utan vårdnadshavare, som varit placerade i annan kommun och som erbjuds plats i hemkommunen, men som tackat nej till platsen, kommer normalt ej att beviljas försörjningsstöd vid boende i annan kommun.

I ovanstående fall beviljas normalt inte försörjningsstöd om det inte föreligger särskilda skäl.

20.2 Vuxenstuderande på grundskolenivå

Grundskolenivå avser studier t.o.m. årskurs 9. Försörjningsstöd bör beviljas arbetslösa som påbörjat grundskolestudier. Möjligheten att få bidragsdelen i studiemedel, aktivitetsstöd eller andra bidrag ska dock undersökas först. Samråd ska ske med arbetsförmedlingen för samordning av insatser.

20.3 Vuxenstuderande på gymnasienivå

Studerande på gymnasienivå är huvudregeln att de ska försörja sig genom de statliga studiestödsformerna som finns. En individuell behovsprövning ska dock ske och undantag kan göras i följande fall:

- Om studierna är en arbetsmarknadsåtgärd.
- Om den enskilde inte har möjlighet att få studiestöd och studierna bedöms vara en förutsättning för framtida försörjning.
- Om studierna utgör påbyggnad på SFI eller introduktionskurs för invandrare.
- Vid en akut nödsituation under pågående studier.

20.4 Studier på Folkhögskola

Vid studier på Folkhögskola gäller samma regler som under punkterna 20.1-20.3

20.5 Universitetsstudier

Studier på universitet/högskola kräver att den enskilde kan försörja sig med studiemedel från CSN. Komplettering av försörjningsstöd till hushållet beviljas normalt inte. Undantagsfall kan vara studerande som har familj och barn.

20.6 Bistånd till vuxenstuderande under studieuppehåll

Enligt 4 kap. § 4 SoL får socialnämnden begära att studerande som under studieuppehåll har behov av försörjningsstöd deltar i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. För att ha rätt till försörjningsstöd ska den studerande kunna visa att han/hon i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnader under terminen t.o.m. den dag terminen slutar.

20.7 Studielitteratur

Om ekonomiskt bistånd beviljas under studier ingår även rimlig kostnad för studielitteratur och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnat ska i första hand undersökas.

21 SJUKSKRIVNA PERSONER

21.1 Sjuka

Arbetshinder p.g.a sjukdom ska styrkas genom läkarutlåtande. Av utlåtandet ska framgå vilken arbetsförmåga den enskilde har utifrån sin sjukdom/funktionsnedsättning. Utlåtandet behövs för att utreda om den enskilde helt eller delvis kan arbeta, arbetsträna eller delta i andra kompetenshöjande verksamheter.

Sjukskrivna personer som saknar eller har otillräcklig ersättning från Försäkringskassan kan vara berättigad till försörjningsstöd. För denna grupp är det angeläget att en rehabiliteringsplan initieras så snart som möjligt för att behovet av bistånd ska bli så kortvarigt som möjligt. Vid långvarig sjukskrivning kan krav ställas på kompletterande utlåtande från annan läkare.

Om den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och Hälso- och sjukvården kan kommunen och landstinget tillsammans med den enskilde upprätta en **Samordnad Individuell Plan (SIP)** för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda. Detta förutsätter dock att den enskilde samtycker till detta.

22 ÖVRIGA GRUPPER

22.1 Förtida uttag av pension samt personer 65 år eller äldre

Socialnämnden kan inte ställa krav på att någon gör ett förtida uttag av pension. Den som själv valt att göra förtida uttag och därmed har en inkomst understigande normen har som regel inte rätt till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras för personer med permanenta arbetshinder.

Personer som är 65 år eller äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Försäkringskassan för att ansöka om äldreförsörjningsstöd. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan på beslut från Försäkringskassan kan biståndet återsökas genom framställan.

22.2 Egna företagare

Ekonomiskt bistånd bör i princip inte beviljas för att finansiera företagares affärsverksamhet. Om verksamheten inte kan drivas vidare måste avveckling av verksamheten ske. Den enskilde uppmanas också att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. En enskild kan inte räkna med att erhålla försörjningsstöd för att företaget inledningsvis inte ger tillräckliga inkomster. Dessa svårigheter som kan uppstå i inledningsskedet måste den enskilde kalkylera med.

22.3 Inskrivna vid Kriminalvårdsanstalt

För personer som är inskrivna vid Kriminalvårdsanstalt ska den myndigheten svara för alla kostnader under verkställigheten med undantag av eventuella kostnader för hyra och el. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till hyra och el om strafftiden är högst sex månader. Kostnader för arbetslöshetskassa kan också beviljas om den sökande efter frigivningen är berättigad till A-kassa.

Gällande klädbidrag vid frigivning kan kriminalvården bevilja bidrag för kläder och skor om den intagne saknar sådant och akut hjälpbehov uppstår. Därmed behöver denna möjlighet vara uttömd innan bistånd enligt socialtjänstlagen kan komma ifråga.

22.4 Fotboja

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklienter och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt så har personen därför rätt till ekonomiskt bistånd till sin försörjning under verkställigheten av fotboja.

23 Revidering av riktlinjer

Dessa riktlinjer ska ge stöd och vägledning i arbetet med försörjningsstöd. De anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska ske med bibehållen respekt för den enskildes integritet. En individuell behovsprövning ska alltid göras. Om sakliga skäl föreligger kan det motivera avsteg från riktlinjerna. Görs avvikelser från riktlinjerna ska skälen finnas tydligt motiverade. Vem som får fatta vilka beslut framgår av delegationsordningen.

Revidering av riktlinjer ska ske vartannat år. Försörjningsstödsenheten kan under tiden göra mindre korrigeringar i riktlinjerna utifrån eventuella förändringar i egna eller andra myndigheters lagstiftning.